

G Ö Z L E M L E R , Y A N K I L A R

MALAZGİRT'TEN İNEBAHTI'YA, BİZANS DÜNYASI VE
TÜRKLER (1071-1571) ADLI SİMPOZYUM
(BIRMINGHAM ÜNİVERSİTESİ, 23-30 MART 1985)

EMEL ESİN*

Malazgirt zaferi ile Türklerin Bizans'ı yenmesi, İstanbul'un fethi, Bizans'ın Tarih sahifelerinden silinmesi ve böylece Türklerin, Akdenize şimalî Afrika'ya kadar hakimiyeti sağlaması safhaları, Avrupa'da, hâlâ, bazan, Hristiyanlığın uğradığı felâketler silsilesi olarak gözükebilmektedir. Bu husûs, Birmingham Simpoziumu'nun programında yer alan G. K. Chesterton'un (1782-1936), Türklerin İnebahtı mağlûbiyetini tebci eden şu satırlarında, şairâne bir üslûbda, ifâde edilmiş:

"Güneşli sarayda, ak selsebiller.

Rûm Sultanı, onlara bakarak, gülümsemektedir.

Kara orman gibi sakalı içinde,

Dudakları, kanlı hilâl gibi kızıl.

Dünyânın merkezindeki deniz, onun gemilerini dalgalandırmakta.

İtalya burunlarına kadar, Beyâz Cumhûriyet ile boy ölçüştüler.

Adriatik denizi sularına hâkim arslanı (Venedik ongunu) yıktılar.

Papa, ölüm çâresizliğinde, kollarını açtı.

Hiristiyân krallarını, Haç uğruna, kılıç çekmeğe çağırdı.

İngiltere'nin soğuk vecheli kraliçesi, aynada, kendine baktı.

Gölge gibi Valois kralı (Fransız), âyîn sırasında, esnedi.

Adalardan gelen acayib dâireler İspanyol toplarını sardı.

Ve Haliç'teki hükümdar, güneş ışığında gülüyor.

Tepelerden, uzaklardan, davullarının günbürtüsü duyulmakta.

Fakat, adsız bir taht üstünde, tâcsız bir prens bu seslerden uyandı

(Beşinci Karl'ın, evlenme dışı doğan oğlu Don Juan),

Şüpheli makamdan ve yarı-erişilmiş sıradan,

Avrupa'nın son kahramânı kalkıp, dıvardaki silâhlarını aldı.

Sessizlik içinde, küçük, fakat korkusuz,

Dolambaçlı yollardan duyuldu, Haçlı Sefer güürtüsü.

Davullar vuruluyor, toplar ateşleniyor,

Avusturya prensi Don Juan savaşa gidiyor.

Yürüyüş emri, borular, toplar, işte geliyor.

Don Juan gülüyor, kahraman kıvrık sakallı.

Başı dik, elinde bütün hür insanların bayrağı.

* Dr. Emel Esin, Türk Sanat Tarihi ve Ortaçağ Orta Asya Tarihi Uzmanı.

İspanya'daki aşktan doğan ışık, aferin.
İşte Afrika'ya ölüm saçan ışık.”

Tabiâtı ile, bu manâda bir simpozyum'a Türk araştırmacıların çağırılması, ilk önce, düşünülmemiş olsa gerek. Türkologlarla Bizantinistlerin karşılaştırılması isteniyordu. Fakat, ilk davet edilenlerin arasında Türkler yoktu. Bazı Türkler, daha sonradan çağırıldı ve kendilerine, ancak, ilk davetlilerin yarısı kadar konuşma zamanı tahsis edildi. Türkiye'den, Prof. Faruk Sümer ile bu satırları yazan, simpozyum'a katıldılar. Prof. Sümer, Selçuklu devrindeki, milletler-arası bir ticârî merkez hakkında tebliğ verdi. Benim mevzûum, İkinci Bâyezîd'in İnebahtı ve Mora futûhâtı idi.

Yabancı Türkologlar, Türklere karşı âdil olmağa özen gösterdiler. Üzerinde en çok durdukları husûslar şunlar idi: Türkler, gayr-i Müslimlere dîni hürriyet tanımakta idi; Osmanlı devrinde, kiliseler, tekkelerinden ayrı muâmele görmüyordu ve imtiyâz sâhibi olarak, zenginleştiler. Bu görüşleri kuvvetle belirtenler arasında, Türklere karşı ithamlara da, arşivleri şahit tutarak cevâb veren, Hollandalı Dr. M. Kiel, bilhassa tebârüz etti. Arşivlerde çalışan bir diğer Hollandalı, Dr. B. Slot da, Osmanlı Türkleri, Frenklerden Adalar denizini aldıktan sonra, adaların refâha ulaştığını söyledi. Şunu da ilâve etti: Adalara Rum göçleri, en çok Türk idâresi zamanında olmuştu. Münich Üniversitesinden Dr. Mayer, de Osmanlı Devletinin kurduğu âdil nizâma .“Pax Ottomantica” adı ile işaret ederek, Lepanto yenilgisinin Osmanlı satvetinin sonu sayılamıyacağını da ifade etti. Oxford'dan S. Ellis'in Türk ve Bizans ev mimarisinin farklarını belirten konuşması da dikkati çekti.

Bizans mütehasıslarının çoğu ise, kendi ihtisas sahalarında kalmakla yetinmiyerek, hiç bilmedikleri beliren bir mevzûa, Türk kültürünün tahliline kalkıştılar. Kaynaklarını okuyamadıkları bir kültüre dâir söyledikleri şeyler, Bizans müverrihlerinin ithâmılarından ibâret kalmağa mahkûm idi. Bu ilmî kifâyetsizlik, Alman Bizantinisti G. Rupprecht ve İngiliz târihçisi C. Heywood tarafından da, tenkid mâhiyetinde, ifâde edildi. Münâkaşalar sırasında, ithâmlara cevâb ve Selçuklu-öncesi Türk kültür târihinin geçirdiği safhalar hakkında, biraz hügi vermeğe çalıştım. G. Rupprecht de beni destekleyerek şu manâda konuştu: “Sizin sandığınız gibi, Türklerin kültürü olmayıp, her şeyi Bizans'tan öğrenmiş olsalardı, Bizans onları eritmeğe muvaffak olurdu. Türk kültürü, Selçuklular Anadoluya gelmeden önce de yüksek seviyede mevcut olduğu için, Türkler Bizansı yendi.”

Kıbrıslı bir Rum ve bir Yunanlı, Hristiyan âlemini, zulüm gören dîndaşlarına yardıma çağırmağa matûf konuşmalarda bulundular. Kıbrıslı Rum, simpozyum'un târihî çerçevesini aşarak, günümüz siyâseti bahsine geçti. Onun ithâmılarına salahiyet ile cevap verecek, modern devir târihçimiz, ne yazık ki, toplantıda bulunmuyordu.